

Główne problemy edukacji ekologicznej

Wobec narastającego skażenia środowiska i płynących stąd zagrożeń dla zdrowia i życia człowieka oraz środowiska przyrodniczego jedynym akceptowalnym rozwiązaniem tego problemu jest koncepcja zrównoważonego rozwoju. Jej elementy pojawiają się już w publikacjach z lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku, a sama idea została przyjęta podczas II Konferencji ONZ pt. „Środowisko i rozwój”, która odbyła się w czerwcu 1992 r. w Rio de Janeiro. Była to największa konferencja w dziejach ludzkości – wzięły w niej udział delegacje rządowe ze 183 krajów, łącznie ok. 30 tys. uczestników. Na konferencji w Rio przyjęto pięć podstawowych dokumentów, w których zaczęto używać pojęcia zrównoważonego rozwoju. W Polsce rozwój zrównoważony został przyjęty w dokumentach najwyższej rangi – Konstytucji i Prawie ochrony środowiska. Konferencja w Johannesburgu w roku 2002 pt. „Rio + 10” potwierdziła słuszność założeń idei zrównoważonego rozwoju oraz pokazała ogromne trudności w jej realizacji.

Jedną z ważniejszych barier do pokonania jest konieczność przebudowy świadomości mieszkańców Ziemi a szczególnie polityków, decydujących o kierunkach rozwoju poszczególnych krajów. Niezbędne jest więc zbudowanie świadomości ekologicznej opartej na wykształceniu i przyrodniczej wrażliwości. Kluczem do zbudowania takiej świadomości jest edukacja ekologiczna.

Edukacja powinna obejmować przede wszystkim decydentów politycznych i gospodarczych oraz osoby opiniotwórcze, uznane autorytety, nauczycieli akademickich i szkolnych. Mają oni bowiem wpływ na podejmowane decyzje polityczne i gospodarcze, uczą młodzież i kształtują opinię społeczną. Już samo wymienienie tych grup implikuje zróżnicowanie form edukacyjnych. Mogą to być studia, szkolenia, konferencje, warsztaty, ciągłe dostarczanie informacji, bądź współdziałanie w spotkaniach merytorycznych czy procedurach urzędowych z udziałem społeczeństwa. Szczególne zadania stoją przed wyższymi uczelniami, które kształcą przyszłe kadry dla gospodarki, gdyż od ich decyzji będzie zależało wdrażanie idei zrównoważonego rozwoju.

Ale najlepsze decyzje i ustawodawstwo nie przyniosą spodziewanych efektów jeśli społeczeństwo będzie bierne i nie nauczymy się poszanowania wartości przyrodniczych. Poza decydentami i osobami opiniotwórczymi jest konieczna szeroko rozumiana edukacja społeczna. Musi

ona być zróżnicowana w zależności od rodzaju tzw. grup celowych i poziomu ich wiedzy. Obejmują one:

- studia, studia podyplomowe, gdzie ważne jest przekazywanie wiedzy technicznej, ekonomicznej i przyrodniczej,
- szkolenia, konferencje, kursy uzupełniające – aktualizację wiedzy w zakresie podnoszenia efektywności technicznej i ekonomicznej ochrony środowiska,
- szkoły średnie – licea i gimnazja, gdzie podstawowym zadaniem jest przekazanie wiedzy o środowisku oraz sposobach jego ochrony,
- szkoły podstawowe i edukację przedszkolną, gdzie jest konieczne wpajanie szacunku dla przyrody i wyrabianie zachowań proekologicznych.

Dla tych, którzy nie idą na studia wiadomości wyniesione ze szkoły są często jedynym źródłem wiedzy przekazanej w sposób systematyczny i zorganizowany. Ale dominantą w wychowaniu jest dom. Wyniesione z domu nawyki i wzorce zachowań są później weryfikowane w miarę zdobywania wiedzy i doświadczenia, często są pierwszymi, nauczonymi przez naśladowanie rodziców i otoczenia, wzorcami – stereotypami zachowań, także proekologicznych. Brak takich wzorców wyniesionych z dzieciństwa i młodości jest trudny do naprawienia.

Znacznie trudniejsza jest edukacja grup nie objętych systemem szkolnym i nie pracujących – emerytów, rencistów, bezrobotnych. Są to często ludzie starsi, którzy ze szkoły nie wynieśli wiedzy o środowisku i konieczności jego ochrony. Od ich zachowań i wpływu na dzieci i młodzież zależy, czy będą stosowane zalecenia prośrodowiskowe jak oszczędzanie wody, energii czy segregacji odpadów. Brak takiej świadomości wręcz wyklucza powodzenie przedsięwzięć chroniących środowisko.

Aby edukacja ekologiczna przynosiła efekty musi przekonywać do działań prośrodowiskowych argumentami ideowymi (ochrona życia, przyrody) i ekonomicznymi (że to się opłaca). Dobranie najlepszych form przekazu, dostosowanych do percepcji różnych grup celowych, stwarza największe problemy w edukacji ekologicznej.

Postęp techniczny stworzył pozory niezależnienia się od warunków środowiskowych. Dla realizacji idei zrównoważonego rozwoju edukacja ekologiczna ma więc fundamentalne znaczenie.